

IL-MADONNA FIT-TOROQ TA' BORMLA

minn Tony Terribile

Meta wieħed jitkellem jew jisma' fuq Bormla, mill-ewwel jiġi quddiem għajnejh it-tempju monumentali, imwaqqaf f'gieh l-Immakulata li bla dubju ta' xejn huwa wieħed mill-aqwa tempji li nsibu fil-gżejjer tagħna.

Il-Bormliżi firxu wkoll, din id-devozzjoni fit-toroq ta' belthom billi waqqfu niċċeċ u statwi f'gieh Marija Santissima.

Kienet tassew hasra li l-gwerra kissret diversi minnhom u oħrajn intilfu waqt ir-rikostruzzjoni ta' din il-belt, iżda b'danakollu f'Bormla ta' llum insibu tlet-tax-il xbieha tal-Madonna.

L-ewwel niċċa li se naraw, imwaqqfa f'gieh l-Immakulata insibhuha fuq dar Nru. 59 Triq San Gwann. Tidher li hi qadima u dan wieħed jista' jarah mill-istil tan-niċċa. L-istatwa mnaqqxa b'mod artistiku u hi hasra li ma tantx hi miżmuma tajjeb. Fl-imghoddi iżda kienet miżmuma aħjar u dan nistgħu narawha mill-kanċell li għandha quddiemha. Fl-1909 l-Arċisqof Pietro Pace kien ta' indulgenzi għal min jitlob quddiemha.

It-tienxbieha ta'l-Immakulata nsibhuha f'kantuniera fi Triq il-Kunċizzjoni. Hi mzejna bl-indulgenzi mogħtija fl-1801 mill-Isqof Vincenzo Labini. Skond kitba mal pedistall nafu li fl-1 ta' Frar 1929, fuq inizjattiva ta' S. Darmanin, F. Zahra, P. Aquilina u nies oħra saret bidla fir-rikostruzzjoni ta' din l-itatwa fuq id-disinn ta' l-istess S. Darmanin.

Hi statwa kbira u mill-isbah li nsibu f'Bormla. Wieħed jista' jgħid dan wara li jifli x-xogħol li fiha b'mod speċjali fil-paneaggi tal-libsa tagħha. Hi statwa devota ħafna u miżmuma tajjeb min-nies ta' l-inħawi.

Statwa oħra tal-Kunċizzjoni narawha fuq činta ta' bejt f'tarf Triq l-Oratorju. Tidher li hi statwa magħmula wara l-gwerra, iżda hi sabiha u devota.

Qadima sew tidher li hi l-istatwa ta'l-Immakulata li naraw f'kantuniera bejn Triq l-Oratorju u Triq Santa Margerita. In-niċċa hi sempliċi ħafna, iżda l-istatwa hi sabiha u tidher li giet magħmula fuq dik tal-Parroċċa. Fiha xogħol sabiħ ta' skultura. Interessanti huwa l-pedistall ta' taħtha li għadu kif kien il-pedistall ta'l-Istatwa tal-Parroċċa, qabel it-tibdiliet li kien għamlilha Abram Gatt fil-bidu ta' dan is-seklu. Hekk mal-globu ta' taħt il-Madonna naraw l-erba' simboli ta' l-evangelisti. Interessanti huma l-kwantità ta' grampuni li naraw mad-dawra ta' din in-niċċa li huma xhieda li fl-imghoddi kienu jdendlu magħhom it-tazzi taż-żejt f'jum il-festa ta' l-Immakulata.

Meta dort it-tliet ibliet tal-Kottonera u ukoll il-Belt Valletta, laqtuni ferm in-niċċeċ tal-injam li iltqajt magħħom u f'Bormla wkoll iltqajt ma' diversi minnhom, u fost dawn insibu ħamsa ta' l-Immakulata.

L-ewwel niċċa ta' l-injam iltqajt magħha quddiem Triq Cospicua. Hi niċċa mzejna wkoll b'kanipew, kollex magħmul minn xi dilettant fix-xogħol tal-injam.

Ohra sabiħa ta' l-injam tinsab bejn djar 6 u 7 Triq il-Kunċizzjoni. Din ukoll mzejna b'kanopew għamla ta' tuzell u magħluqa bil-hġieg naraw statwa tal-Kunċizzjoni. Din in-niċċa fiha xogħol superjuri ħafna għal dik ta' qabilha, u fuq kollex hi miżmuma tajjeb.

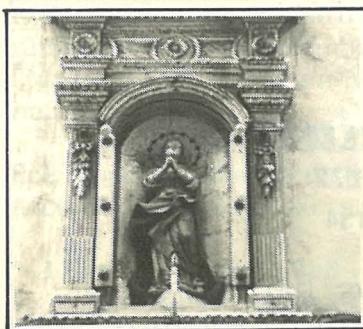
Bejn djar 31 u 32, Triq il-Mithna naraw niċċa oħra tal-injam bi kwadru replika tat-titular fiha. Din hi niċċa semplicei ħafna kif inhi n-niċċa l-oħra tal-Kunċizzjoni li nsibu bejn djar 8 u 9, Triq Hanover. Hi tassep hasra, li meta żort din in-niċċa kienet traskurata. Semplicei ħafna hi n-niċċa li nsibu f'kantuniera bejn Triq San Mark u Triq Santa Tereza, iżda jidher li fl-imghoddi kienet miżmuma ahjar milli hi llum. Hi wkoll mżejna bl-indulgenzi mogħtija fl-1877.

Niċċa oħra tal-Immakulata insibhuha bejn djar 135 u 136, Triq San Pawl. L-Isqof Gaetano Pace Forno kien ta indulgenzi għal min jitlob quddiemha. Hi niċċa li fiha xogħol sabih u dettaljat fil-gebla Maltija. Dan wieħed jista' jarah fil-pilastri, fil-mazzettuni, fir-ružuni, fid-dekorazzjonijiet u wkoll fl-istatwa. Hi tassep hasra li ma tantx hi miżmuma tajjeb u hi mimlija trab u ngrufun. Kieku kellha titnaddaf joħrog ħafna xogħol sabih.

Niċċa oħra sabiha tal-Immakulata hi dik li tinsab mal-ħajt tal-ġenb tal-knisja tat-Terezjani. Min għamel id-disinn tagħha u kif ukoll min ħadimha kien tas-sengħa. Fiha skultura dettaljata ferm. Kien l-Arcisqof Pietro Pace li fl-1903 żejjinha b'għadd ta' indulgenzi. Jiena kull meta inħares lejn din in-niċċa dejjem niftakar f'Abram Gatt u dan għaliex f'din in-niċċa naraw il-gosti u l-linji tiegħi. Forsi disinn tiegħi? Ma nafux!

L-ahħar statwa tal-Immakulata li se naraw tinsab quddiem il-Patrocċa. Hi statwa mill-isbah fix-xogħol u d-disinn tagħha u dan majistax jonqos meta nafu li Abram Gatt għamel id-disinn tagħha. Fl-imghoddi kienet f'post differenti u wara li ġelset il-ħerba tal-gwerra, tpoġġiet fil-post fejn tinsab illum.

Wara li rajna ix-xbihat ta' Marija Immaculata, se naraw żewġ xbihat oħra tal-Madonna.

*Statwa li tinstab
135/136
St. Paul's Street.*

*Statwa tal-
Kunċizzjoni li tinstab
f'59 St. John Street.*

L-ewwel waħda hija kwadru kbir ta' l-Assunta li jinsab quddiem Bormla Gate. Hi niċċa kbira li qeqħda fil-livell tal-bibien ta' djar oħra. Xi hadd dilettant jieħu ħsiebha għax narawha imżejnejna bil-gandlieri ta' l-injam, prima u sekonda, bl-appostli, fjuretti u sahansitra b'ostensorju.

L-ahħar statwa li se nitkellmu dwarha hi l-istatwa tad-Duluri li nsibu f'kantuniera ta' Triq l-Oratorju. Fl-1759 diga kienet teżisti għax f'dik is-sena l-Isqof Bartolomeo Rull kien ta' indulgenzi għal min jitlob quddiemha.

Din l-istatwa hija magħrufa sew man-nies ta' Bormla u minn dejjem kellha devvozzjoni kbira. Jeżisti xebh perfett bejn il-pedistall ta' din l-istatwa u l-pedistall tad-Duluri li teżisti fi Triq il-Vitorja l-Isla iżda żgur li din ta' Bormla hija eqdem.

J'Alla dawn in-niċċeċ u x-xbihat tal-Madonna jkomplu jgħinu biex il-Bormliżi jibqgħu tabilhaqq iħobbu lill-Madonna.